

Ἐλευθερία καί κράτος τοῦ νόμου

τοῦ Νικ. Α. Γ. Λιναρδάτου

Τί κοινό μπορεί νά ὑπάρχει μεταξύ τῆς Ἑλλάδος τοῦ 4ου αἰώνα π.Χ. καί τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων; Προφανῶς κανένα. Τό ἔχουμε ξαναπεῖ. Γιά σκεφτεῖτε γιά μιά στιγμή τόν τρόπο ζωῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καί τόν σημερινό. Μέ τήν τρομακτική ἐξέλιξη τῆς τεχνολογίας καί τῆς γνώσεως κατά τούς δύο τελευταίους αἰῶνες, ἀλλά κυρίως κατά τό δεύτερο ἡμισυ τοῦ περασμένου αἰώνα ἡ κοινωνία καί ἡ ζωή ἄλλαξαν, ἔγιναν κάτι ἀλλιώτικο. Σκεφτεῖτε μονάχα τή διαδικασία παραγωγῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ κόσμος γεωκεντρικός.

Αὐτά ὡς εἰσαγωγή γιά ἓνα αἰνίγμα πού θά σᾶς θέσω ἀμέσως τώρα: «Οἱ διοικοῦντες τήν χώρα ἐδημιούργησαν ἓνα πολιτικό σύστημα, τό ὁποῖο δέν διαμόρφωνε χαρακτήρες, οἱ ὁποῖοι νά θεωροῦν δημοκρατία τήν ἀκολασία, ἐλευθερία τήν παρανομία, ἰσονομία τήν ἀσυδοσία, οὔτε εὐδαιμονία τή δυνατότητα νά τά διαπράττουν ὅλα αὐτά. Ἀντιθέτως ἀπεχθανόταν αὐτούς τούς τύπους καί μάλιστα τούς ἐτιμωροῦσε. Γιά νά βλέπουν ὅλοι οἱ πολῖτες καί νά βελτιώνονται. Νά γίνονται σωφρονέστεροι».

Τό αἰνίγμα εἶναι ποιός τό εἶπε αὐτό. Ἄν δυσκολεύεστε –καί ἔτσι φαίνεται– τουλάχιστον πότε εἰπώθηκε. Πάλι διστάζετε. Σύγχρονο πρέπει νά εἶναι, θά μπορούσε νά συμπεράνει ὁ καθένας. Γιατί σύγχρονα προβλήματα ἀγγίζει. Ἡ ἀλήθεια: Τό εἶπε κάπου στό 355 π.Χ. ὁ Ἰσοκράτης. Στόν γνωστό μέ τόν τίτλο «Ἀρεοπαγιτικός» λόγο του. Ἡ μετάφραση ἔγινε κάπως ἐλεύθερα. Γιά νά μήν τό ὕφος προδώσει τήν προέλευση: «Οἱ γάρ κατ' ἐκείνον τόν χρόνον τήν πόλιν διοικοῦντες... οὐδ' ἦ τοῦτον τόν τρόπον ἐπαίδευαν τούς πολῖτας ὡσθ' ἠγεῖσθαι τήν μέν ἀκολασίαν δημοκρατίαν, τήν δέ παρανομίαν ἐλευθερίαν, τήν δέ παρρησίαν ἰσονομίαν, τήν δέ ἐξουσίαν τοῦ ταῦτα ποιεῖν εὐδαιμονίαν, ἀλλά καί μισοῦσα καί κολάζουσα τούς τοιοῦτους βελτίους καί σωφρονεστέρους ἀπαντας τούς πολῖτας ἐποίησεν».

Συνάγω πώς γιά νά ἔχει λεχθεῖ πρῖν ἀπό 2360 χρόνια καί νά μπορεῖ νά περάσει γιά σύγχρονο, πρέπει νά ἐμπεριέχει κάποια ἀλήθεια. Ἄς τό δοῦμε λοιπόν στόν πραγματικό κόσμο. Στή σημερινή Ἑλλάδα. Ἔτσι θά ἔπρεπε νά εἶναι. Ἀλλά δυστυχῶς δέν εἶναι. Ἐδῶ πολλοί συγχέουν τίς ἐννοίες τῆς ἰσονομίας καί τῆς ἀσυδοσίας, τῆς ἐλευθερίας καί τῆς ἀτιμωρησίας. Σχεδόν κάθε μέρα –μέ διακοπή δύο ἐβδομάδων λόγω τῶν ἐορτῶν– τό κέντρο τῶν Ἀθηνῶν μπλοκάρεται ἀπό πολυποικίλες ὁμάδες διαμαρτυρομένων κατά τοῦ κράτους, κατά τοῦ ἐργοδότη τους, κατά τῆς «παγκοσμιοποίησης», κατά τοῦ καιροῦ γενικῶς καί εἰδικότερα κατά τοῦ κακοῦ μας τοῦ καιροῦ. Ἐμᾶς τῶν ἰδίων. Συνήθως ἡ κατάληξη εἶναι μάχη ἐκ τοῦ συστάδην. Μέ καθρόνια, κλόμπ, κλωτσιές, γροθιές, φτυσιές καί ὅ,τι ἄλλο πρόσφορο ἤ μή. Αὐτή ἡ ὀπτική εἰκόνα. Γενικῶς δυσάρεστο θέαμα. Τό ἀκρόαμα; Φαντάζομαι καί διαβάζω: Λεχρίτες, φασίστες, κομμούνια, μπάτσοι, μπασκίνες κ.ο.κ. Δέν μπορῶ νά βεβαιώσω. Δέν ἔχω συμμετάσχει.

Παρόμοιες ἐκδηλώσεις γίνονται καί σέ ἄλλες χώρες τοῦ Δυτικοῦ κόσμου. Σέ δημοκρατίες. Ἀληθινές. Μέ μία ἐκεῖ βασική διαφορά. Ἡ τάξη τηρεῖται, ἐπιβάλλεται, ἀποκαθίσταται μέ δύο ἐναλλακτικούς τρόπους. Ὁ ἓνας, μέ τήν ἔφιππη ἀστυνομία. Ὁ ἄλλος, μέ τίς ἀντλίες τῆς πυροσβεστικῆς ὑπηρεσίας. Δέν ἔχω ποτέ καταλάβει. Γιατί ἐδῶ νά προτιμοῦμε νά ἀλληλοδέρνονται καί νά τραυματίζονται διαδηλωτές καί ἀστυφύλακες; Σέ ἀναμετρήσεις. Κατά τίς ὁποῖες οἱ «δυνάμεις τῆς τάξεως» βρίσκονται σέ μειονεκτική θέση. Μειονεκτοῦν συνήθως ἀριθμητικά. Διαθέτουν ἀτελέσφορα ὄπλα. Κοντύτερα. Κλόμπ ἐναντίον καθρονιῶν. Ἔτσι μοιραία κατάληξη ἡ χρήση ἀερίων. Κι ἄς τά εἰσπνεύσουν οἱ ὁποιοιδήποτε τυχαίνει νά βρίσκονται στήν περιοχή. Καί νά δακρῦσουν. Γιά τά χάλια μας. Οἱ τρίτοι. Πού πληρώνουν τά σπασμένα.

Κυριολεκτικά. Σπασμένα μαγαζιά, αὐτοκίνητα, τράπεζες, ὅ,τι εἶναι εὐθραυστο. Ὅ,τι βρεθεῖ στόν δρόμο τῆς φυγῆς τους. Κορυβαντιῶντες ἀπό τή μέθη τῆς ἀναμετρήσεως. Δέν ἔχουν πληροφορηθεῖ ὅτι ὁ Μπακούνιν ἐπέθανε στή Βέρνη τήν 1η Ἰουλίου τοῦ 1876. Ἐνθαρρυνόμενοι ἀπό κομματικούς σχηματισμούς. Ἀνοιχτά ἡ ὑπογείως. Καί καλά. Ἐφιππη ἀστυνομία δέν ἔχουμε. Πυροσβεστικές ὁμως ἀντλίες ἔχουμε. Πολλές, καί συμπαθεῖς λόγω τοῦ ρόλου τους στήν κατάσβεση πυρκαϊῶν. Προστασία τοῦ περιβάλλοντος. Ἡ νέα μας «πίστη» καί θρησκεία. Αἰσθητικῶς τό θέαμα θά ἦταν ἐλκυστικότερο. Πρῶτο λοιπόν συμπέρασμα. Ἄς μήν ἐκμεταλλεῖσθε τή Δημοκρατία πέρα ἀπό τά ὄριά της. Ἐπικρέμαται κίνδυνος νά παραλύσει.

Ἐλευθερία καί κράτος τοῦ νόμου

τοῦ Νικ. Α. Γ. Λιναρδάτου

Παραλλαγή στό θέμα «Νόμος καί εὐταξία». Ὡς ἔννοιες θεβαίως διαβάλλονται ἀπό τούς ἐχθρούς τοῦ λαοῦ. Ἐχθρός τοῦ λαοῦ τό κομμουνιστικό σύστημα. Τό ἀπέδειξε ὅπου ἐπικράτησε. (Τά εἴκοσι ἑκατομμύρια πολῖτες νεκροί στή Σοβιετική Ἐνωση καί τά 65 ἑκατομμύρια στήν Κίνα τοῦ Μάο, λαός ἦταν. Δέν ὑπῆρχαν τόσοι κεφαλαιοκράτες. Οὔτε τό ἕνα χιλιοστό. Βλέπε «Ἡ μαύρη βίβλος τοῦ κομμουνισμοῦ», Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἐστίας» 2001. Ἐπίσης The great terror ὑπό Robert Conquest, 1968, καί A people's tragedy ὑπό Orlando Figes, 1996). Μέτρα αὐταρχικά, φασιστικά. Αὐτά φωνάζουν. Τί νά κάνουμε; Ἡ δημοκρατία ἔχει νόμους. Καί τήν ἀπαίτηση νά τηροῦνται. Ἡ ἔννοια τοῦ κράτους τοῦ νόμου (rule of law) εἶναι κρίσιμης σημασίας στίς δημοκρατικές πολιτείες. Γιατί προστατεύει τίς πολιτικές ἐλευθερίες. Σέ ὅσους διαφωνοῦν θά ὑπενθυμίσω ἀπόφθεγμα τοῦ ἀγαπημένου τους Μάο: «Ἡ πολιτική εἶναι πόλεμος χωρίς αἱματοχυσία...». Ἄς μὴ τό ματώνουν λοιπόν. Λίγη περισσότερη σωφροσύνη.

φρονήση

Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά –καί ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπό αὐτούς δέν θά εἶναι ἡ τελευταία– πού κοινοβουλευτικά κόμματα ἐνισχύουν ἄμεσα ἢ ἔμμεσα διαφόρων εἰδῶν καί περιεχομένου παράνομες πράξεις καί/ἢ ἐνέργειες. Δέν εἶναι τοῦτο ἀνεκτό σέ μία δημοκρατία. Σκέψη ἀπλοῦ πολίτη: Γιατί νά ἐνισχύεται ἀπό τήν πολιτεία ἢ ἐναντίον τῆς δράσης; Μέ ποιᾶ λογική; Ὑπάρχει ἡ ἐπιχορήγηση πρὸς τά κόμματα, τά ὁποῖα ἐκπροσωποῦνται στό Κοινοβούλιο. Σέ ὅσα ἐνεργοῦν μέ σεβασμό πρὸς τόν νόμο. Καί τόν ὑπέρτατο. Τό Σύνταγμα τῆς χώρας.

«Τό κράτος τοῦ νόμου ἀναπτύχθηκε ἐνσυνείδητα μόνο κατά τῆ φιλελεύθερη ἐποχή καί εἶναι ἀπό τά μεγάλα ἐπιτεύγματά της, ὄχι μόνο ὡς ἐγγύηση ἀλλά καί ὡς νομική ἐνσάρκωση τῆς ἐλευθερίας. Ὅπως τό ἔθεσε ὁ Ἰμάνουελ Κάντ (καί ὁ Βολταῖρος τό ἐξέφρασε πρὶν ἀπό αὐτόν μέ τούς ἴδιους σχεδόν ὄρους) ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος, ὅταν δέν χρειάζεται νά ὑπακούει σέ κανένα πρόσωπο, ἀλλά μόνο στόν νόμο». Αὐτά ἀπό τρεῖς γίγαντες τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ. Ὁ Κάντ καί ὁ Βολταῖρος. Τρίτος ὁ Φρήντριχ Α. Χάγιεκ, ὁ ὁποῖος διατύπωσε τήν παραπάνω σκέψη στό βιβλίο του The Road to Serfdom.

Ἡ κατάληξη. Ποιές οἱ συνέπειες τῆς περιφρονήσεως τῶν νόμων; «Ὅπου δ' οἱ νόμοι μὴ εἰσὶ κύριοι, ἐνταῦθα γίνονται δημαγωγοί». Τοῦ Ἀριστοτέλη. Στά «Πολιτικά» του. Μέ ἄλλα λόγια: Κατάλυση τῆς δημοκρατίας. Ἀνελευθερία. Ὁ δρόμος πρὸς τὴ δουλεία (τῆς δημαγωγίας καί τοῦ ἀναίσχυντου λαϊκισμοῦ).